

KPI-brief

เกาะสนามงานสัมมนา

No. 5.65

สัมมนาเวทีสาธารณะ

“รัฐธรรมนูญเปรียบเทียบ”

ตอนที่ 1 รอบรู้รอบโลกรัฐธรรมนูญ

: กำเนิด ที่มา โครงสร้าง ผลต่อชาติและประชาธิปไตย

สถาบันพระปกเกล้าได้จัดการบรรยายชุดสาธารณะ เรื่อง **รัฐธรรมนูญเปรียบเทียบ** โดยการบรรยายจะมีด้วยกัน 11 ครั้ง ซึ่งครั้งแรกเป็นการบรรยายถึงภาพรวมของรัฐธรรมนูญ และได้รับเกียรติจาก **รองศาสตราจารย์ ดร.มานิตย์ จุมปา** จากคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมีนายภูริภัทร์ เครือณพรรัตน์ นักวิชาการ สำนักกนวัตกรรมเพื่อประชาธิปไตย สถาบันพระปกเกล้า เป็นผู้ดำเนินรายการ

วันเวลา : วันพุธที่ 15 ธันวาคม 2564 เวลา 13.30 – 16.00 น.

สถานที่ : ผ่าน Facebook live

จัดโดย : สำนักนวัตกรรมเพื่อประชาธิปไตย สถาบันพระปกเกล้า

วิทยากร : รองศาสตราจารย์ ดร. มานิตย์ จุมปา

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้สรุป : นายจิราวุฒิ จิตจิก

เจ้าหน้าที่โครงการ สำนักนวัตกรรมเพื่อประชาธิปไตย

ผู้ออกแบบ : นายรัชชดล รัตนวิเชียร

Public Lecture
รัฐธรรมนูญเปรียบเทียบ
The Series

เริ่มตั้งแต่ 15 ธ.ค. 64

เวลา 13.30 – 16.00 น.

LIVE @สนามพระปกเกล้า

อังกฤษ • จีน • ญี่ปุ่น • เยอรมนี • สหรัฐอเมริกา
 อินเดีย • เม็กซิโก • ฝรั่งเศส • อิตาลี

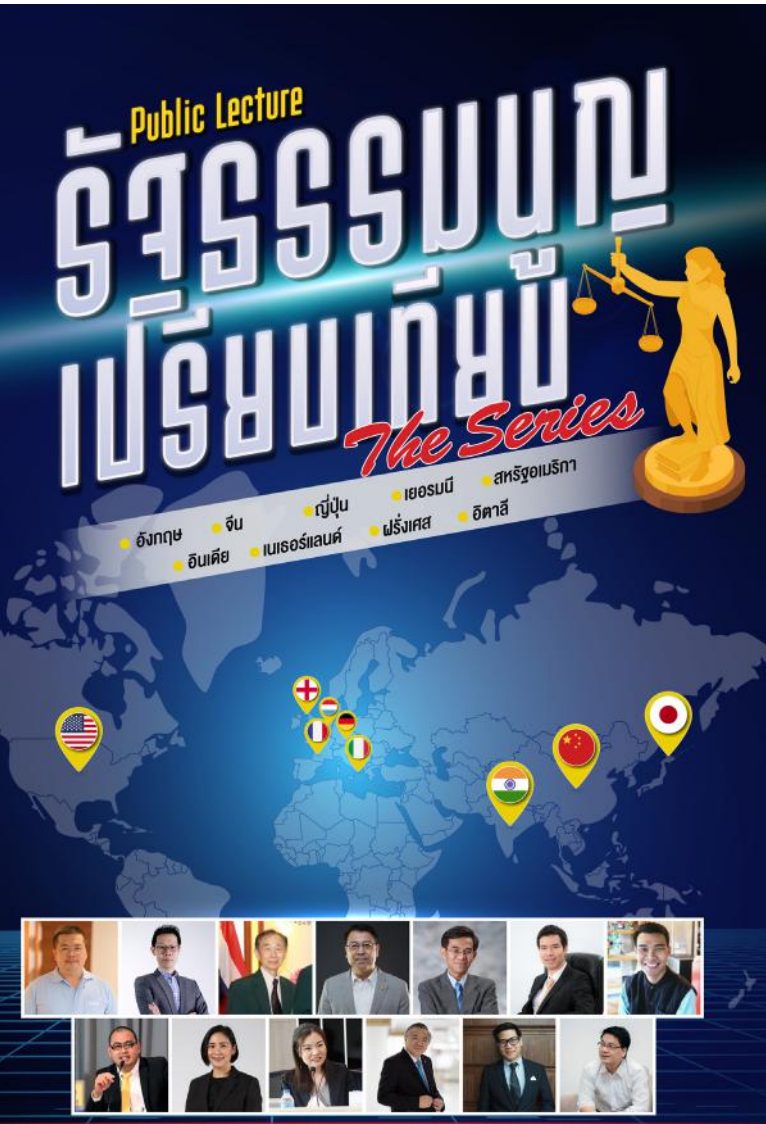
สำนักพิมพ์ธรรมเพื่อประชาธิปไตย สถาบันพระปกเกล้า www.kpi.ac.th

ความหมาย ของ รัฐธรรมนูญ

รศ.ดร.มานิตย ก่อว่านำโดยตั้งคำถามว่ารัฐธรรมนูญคืออะไร? ก. คือกฎหมายสูงสุด ข. คือกฎหมายที่กำหนดโครงสร้างของประเทศและรับรองสิทธิเสรีภาพให้กับประชาชน ถ้าตอบ ก. คำถามต้องเปลี่ยนจากรัฐธรรมนูญคืออะไร เป็นคำถามว่ากฎหมายใดมีศักดิ์สูงสุด ดังนั้น ความหมายของรัฐธรรมนูญ คือกฎหมายที่กำหนดโครงสร้างของประเทศว่าควรมีที่สภา สภามีที่มาอย่างไร มีจำนวนกี่คน และเป็นกฎหมายที่รับรองสิทธิเสรีภาพให้กับประชาชนว่าเพศเดียวกันสมรสกันได้ไหม ความเสมอภาคในการสมรสเป็นอย่างไร ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะถูกเขียนในรัฐธรรมนูญ ดังนั้นเราอาจจะสรุปได้ง่าย ๆ ว่า **รัฐธรรมนูญนั้นเป็นกฎหมายที่วางโครงสร้างทางการเมืองของประเทศและมีบทบัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพให้กับประชาชน** โดยความสำคัญของรัฐธรรมนูญอยู่ที่ว่ามีศักดิ์เป็นกฎหมายสูงสุด กฎกติกาอื่น ๆ ที่รัฐออกจะขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญไม่ได้ ความมีศักดิ์เป็นกฎหมายสูงสุดจะว่าเป็นความยิ่งใหญ่ของรัฐธรรมนูญก็ได้

รศ.ดร.มานิตย จึงได้ยกตัวอย่างเกี่ยวกับความศักดิ์สิทธิ์ของการเป็นกฎหมายสูงสุด เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1448 ที่มีสาระสำคัญว่าชายและหญิงเมื่ออายุครบ 17 สามารถจดทะเบียนสมรสกันได้ แปลว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จำกัดเพศในการจดทะเบียนสมรสให้มีแค่ชายหรือหญิงเท่านั้น ปรากฏว่ามีฝ่ายหนึ่งที่เห็นว่าเพศคนเราไม่ได้มีแค่ 2 เพศจึงต้องการที่จะแก้ไขกฎหมายมาตรานี้ โดยการใช้ความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญที่ว่าด้วยความเสมอภาคและการเลือกปฏิบัติทางเพศ ว่ากฎหมายดังกล่าวมันขัดต่อรัฐธรรมนูญอย่างไรก็ตามศาลรัฐธรรมนูญก็วินิจฉัยว่า มาตราดังกล่าวไม่ขัดรัฐธรรมนูญ อันนี้เป็นกรณีศึกษาหนึ่งที่บอกได้ถึงความศักดิ์สิทธิ์ของรัฐธรรมนูญ แต่อาจจะเป็นกรณีศึกษาที่ล้มเหลวในการแก้ไขกฎหมาย หรือมีประเด็นขึ้นสู่ศาลรัฐธรรมนูญที่ว่า ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 301 ซึ่งใจความสำคัญคือการห้ามมีการทำแท้ง หรือการทำแท้ง

ประเทศที่ไม่มี ศาลรัฐธรรมนูญ

และ

ประเทศที่ใช้ระบบ common law

เป็นความผิดทางอาญา เว้นสองกรณีคือ การปล่อยให้ตั้งพรรคต่อไปจะเป็นอันตรายต่อมารดา และมารดาตั้งพรรค เพราะเหตุแห่งการกระทำความผิดทางอาญา เช่น พวกข้อหาข้ามคืนต่าง ๆ จึงจะสามารถทำแท้งได้ตามกฎหมายไทย ปรากฏว่าก็มีฝ่ายที่เห็นว่าการทำแท้งควรทำได้ง่ายเสรี เพราะมีหลายกรณีที่ฝ่ายหญิงไม่พร้อมต่อการตั้งพรรค แต่ไม่สามารถทำได้ตามกฎหมายไทย ท้ายที่สุด ฝ่ายที่ว่านั้นก็ได้อาศัยความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ ร้องศาลว่าประมวลกฎหมายอาญามาตรา 301 นั้นขัดต่อรัฐธรรมนูญ ในส่วนของสิทธิในชีวิตร่างกาย ด้วยเหตุผลที่ว่ากฎหมายมาตรานี้คุ้มครองทารกซึ่งยังไม่คลอด ยังไม่มีสภาพบุคคล แต่ไม่ได้คุ้มครองมารดา ทั้งที่เป็นร่างกายของพวกเธอ ศาลรัฐธรรมนูญจึงตัดสินว่ากฎหมายมาตรานี้ขัดรัฐธรรมนูญ ให้รัฐสภาแก้ไข และสภาแก้ไขเสร็จเมื่อตอนต้นปี 2564 สำคัญคือ สามารถให้ยุติการตั้งพรรคได้ภายในระยะเวลา 12 สัปดาห์ ซึ่งได้สัดส่วนระหว่างการคุ้มครองทารกในครรภ์กับการคุ้มครองชีวิตร่างกายมารดา

ดังนั้น จึงเกิดคำถามต่อมา แล้วหากเป็นประเทศอื่นที่เขาไม่มีศาลรัฐธรรมนูญ การแก้ไขกฎหมายในลักษณะนี้จะเกิดขึ้นได้อย่างไร? รศ.ดร.มานิตย์ จึงกล่าวว่าในโลกใบนี้ระบบศาลมีอยู่ 2 ระบบ นั่นคือระบบศาลที่มีศาลรัฐธรรมนูญ ศาลปกครอง ซึ่งเราเรียกว่าระบบศาลคู่ ซึ่งมีมากกว่าศาลหลัก เช่น ประเทศไทยเรา ขณะเดียวกันประเทศอื่น ๆ ที่ไม่มีศาลเหล่านี้ คนที่จะตัดสินในประเด็นเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญคือ ศาลยุติธรรม ซึ่งมีศาลหลักเพียงศาลเดียว เราเรียกระบบนี้ว่าระบบศาลเดี่ยว ซึ่งประเทศเหล่านี้จะใช้ระบบ common law โดยจะยึดคำพิพากษาของศาลว่าเป็นกฎหมาย และมีหลักว่าไม่ว่าจะฝ่าฝืนกฎหมายใด กรณีพิพาทระหว่างรัฐกับเอกชน หรือกรณีพิพาทระหว่างเอกชนกับเอกชน ทุกคนจะเสมอภาคภายใต้ศาลเดียว นั่นคือศาลยุติธรรม เช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ

รศ.ดร.มานิตย์จึงกล่าวถึงกำเนิดของรัฐธรรมนูญต่อว่า ถ้ารัฐธรรมนูญที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร จะมีต้นกำเนิดในประเทศอังกฤษ ถ้าเป็นรัฐธรรมนูญที่เป็นลายลักษณ์อักษร จะมีต้นกำเนิดที่ประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศที่เป็นประชาธิปไตย คือประเทศที่ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจ คำพูดหนึ่งที่นิยามประชาธิปไตยได้ดีมาก ๆ คือ “ประชาธิปไตย คือการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน” เพียงการมีรัฐธรรมนูญนั้น อาจยังไม่เพียงพอต่อการกล่าวว่ารัฐนั้นเป็นประชาธิปไตย เช่น ประเทศจีน เราพบว่าจีนมีรัฐธรรมนูญ แต่จีนก็ไม่ถือว่าเป็นประเทศประชาธิปไตย เพราะการเลือกตั้งในจีน พรรคคอมมิวนิสต์เลือกผู้แทนให้ประชาชนเลือกอีกครั้งหนึ่ง จะถือว่าประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจไม่ได้ ดังนั้นการมีรัฐธรรมนูญอาจจะไม่สามารถบอกได้ว่ามีประชาธิปไตย

นอกจากนี้ ประเทศจีน หรือประเทศที่เป็นประชาธิปไตย น้อยอื่น ๆ เวลาที่ประชาชนประท้วง ก็จะได้รับ ความคุ้มครองจากรัฐธรรมนูญที่ต่างกัน บางประเทศประท้วงได้อย่างเสรี เพียงแค่ปราศจากอาวุธ บางประเทศประท้วงได้แต่ต้องขออนุญาต บางประเทศประท้วงไม่ได้เลย เรื่องพวกนี้ ถูกกำหนดในรัฐธรรมนูญทั้งสิ้น ดังนั้น เมื่อจะพิจารณาว่าประเทศไหนเป็นประชาธิปไตย นอกจากดูว่ามีรัฐธรรมนูญด้วยแล้ว ก็ต้องลงไปดูในเนื้อหาของรัฐธรรมนูญนั้นด้วย

รศ.ดร.มานิตย ยังได้กล่าวทิ้งท้ายว่า รัฐธรรมนูญที่เหมาะสมกับประเทศใดประเทศหนึ่งนั้นไม่มีสูตรสำเร็จ รัฐธรรมนูญที่เหมาะสมจึงต้องพิจารณากับบริบทของแต่ละประเทศ เพื่อที่จะทำให้รัฐธรรมนูญนั้นสามารถดำรงอยู่ได้ และผดุงไว้ซึ่งสิทธิและเสรีภาพของประชาชน อันเป็นหลักการสำคัญของประชาธิปไตย

รัฐธรรมนุญ และ ประชาธิปไตย

ติดตามการสัมมนา

CONTACT US

📞 02-141-9558

🌐 www.kpi.ac.th

KPI-brief